

De toekomst van hulpmiddelen

Prikkelt de Wmo tot innovatie?

Door alle ophef over het thema huishoudelijke hulp, zouden we bijna vergeten dat in de Wmo ook de Welzijnswet en de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg) zijn opgegaan. Hoe ziet de toekomst van hulpmiddelen eruit binnen de Wmo? Peter van den Broek geeft het antwoord.

De discussie over de Wmo is gedomineerd door de over te hevelen zorg vanuit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). De huishoudelijke hulp heeft de gemeederen aardig beziggehouden. We zouden bijna vergeten dat in de Wmo ook de gehele Welzijnswet en de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg) zijn opgegaan. In de voorzieningen die hieronder vallen, lijken zich op het eerste gezicht weinig spectaculaire veranderingen voor te doen. Termen als 'beleidsarme' en 'beleidsluwe' invoering hebben een geruststellende werking. Het kan zelfs positief worden uitgelegd: voor de burgers leidt de invoering van de Wmo niet tot grote veranderingen. Ze gaan er in ieder geval niet op achteruit. Toch is met de Wmo ook voor de voormalige Wvg-voorzieningen (rolstoelen, scootmobielen, woningaanpassingen, vervoersvoorzieningen) een aantal wijzigingen aan de orde die grote consequenties kunnen hebben: voor de burger, de hulpmiddelenbranche en de gemeenten. Ik heb het dan natuurlijk over de invoering van het persoonsgebonden budget voor alle individuele voorzieningen, de nieuwe systematiek voor eigen bijdragen. Maar ook de introductie van het compensatiebeginsel en het beschikbare Wmo-budget bepalen de toekomst van hulpmiddelen binnen de Wmo.

Pgb

Met uitzondering van enkele gemeenten die ervaring hebben opgedaan met een pgb binnen de Wvg, is de verplichting voor het aanbieden van een persoonsgebonden budget voor alle individuele Wmo-voorzieningen nieuw. Gemeenten lijken hier zeer verschillend mee om te gaan. Er zijn gemeenten die strijden om de titel 'meest pgb-vriendelijke gemeente van Nederland'. Zij zijn zeer ambitieus van start gegaan met het pgb als keuzemogelijkheid voor burgers en willen dit actief promoten. Andere gemeenten zijn beducht voor de uitvoeringsperikelen van het pgb



Ik ben erg benieuwd hoe gemeenten invulling geven aan het pgb voor de voormalige Wvg-voorzieningen

voor zowel burger als voor de eigen organisatie. Zij bieden noodgedwongen wel de mogelijkheid als de burger daarom vraagt, maar lijken terughoudend in het stimuleren ervan.

Ik ben erg benieuwd hoe gemeenten invulling geven aan het pgb voor de voormalige Wvg-voorzieningen. Voor alle gemeenten geldt dat ze tot een 'waardebepaling' moeten komen. Het moet daarbij gezegd worden dat het geldende 'natura-systeem', meestal verstrekking in bruikleen, een relatief doelmatige vorm is. Het kan lastig zijn om in pgb-vorm een daaraan gelijkwaardig financieel alternatief te bieden. Verder is interessant vast te stellen hoever gemeenten gaan met het aanbieden van een 'integraal Wmo-rgb'. Ontstaat er per individuele verstrekking (huishoudelijke hulp, hulpmiddelen, woningaanpassingen) een apart pgb of krijgt de burger een totaalbudget Wmo en mag deze de verschillende onderdelen substitueren?

Eigen bijdragen

Binnen de Wvg hebben de meeste gemeenten er van afgezien een eigen bijdrage op te leggen. Alleen het opleggen van de eigen bijdrage kostte al meer dan deze opleverde. Maar met de overheveling van de huishoudelijke hulp zijn noodzaak en mogelijkheid voor het opleggen van eigen bijdragen meegekomen: noodzaak, omdat een substantieel deel van het gemeentelijk budget voor hulp bij het huishouden bestaat uit eigen bijdra-



Opvouwbare tillift.

gen; mogelijkheid, omdat met de verplichte inschakeling van het Centraal Administratiekantoor (CAK) bij het opleggen van eigen bijdragen ook de infrastructuur wordt geboden om deze te verbreden naar andere Wmo-voorzieningen. Ook hier is het de vraag hoe gemeenten, al dan niet gedwongen door knellende financiële kaders of een keuze voor een nieuwe verantwoordelijkheidsverdeling tussen burger en overheid, met deze verandering omgaan.

Compensatiebeginsel

Last but not least heeft de invoering van het compensatiebeginsel potentieel vergaande consequenties voor de verstrekking van oud-Wvg-voorzieningen. De WMO Adviesgroep heeft bijna een jaar geleden een speciale WMO Nieuwsbrief rondom het com-

Het pgb, het compensatiebeginsel en het Wmo-budget bepalen de toekomst van hulpmiddelen

pensatiebeginsel uitgebracht (www.wmoadviesgroep.nl, WMO Nieuwsbrief nr. 17). Hierin werden enerzijds de voordelen en mogelijkheden van het nieuwe begrip belicht. Anouschka van Miltenburg (lid VVD-fractie Tweede Kamer) gaf aan dat er niet bij voorbaat absolute boven- en ondergrenzen zijn. Zij ziet de uitdaging in het bereiken van de participatiedoelstellingen van de Wmo door 'het op een andere manier inspelen op de behoeften van de burger'.

Oebele Herder (projectleider Wmo Gemeente Leeuwarden) stelde dat 'het compensatiebeginsel vraagt om een meer oplossingsgerichte en resultaatgerichte benadering en minder een instrumentgerichte aanpak. En om mensen gelijk te behandelen, moet je verschillende oplossingen bieden'. Wel moet er volgens hem voor gewaakt worden dat door het uitlokken van jurisprudentie het compensatiebeginsel wordt dichtgetimmerd en 'er een gedrocht van wordt gemaakt'.

Het lijkt erop dat de huidige creativiteit niet verder gaat dan het standaard in de gemeentelijke Verordening opnemen van de mogelijkheid van 'algemene voorzieningen'. Concreet wordt dan bijvoorbeeld gedacht aan het inrichten van een pool van rolstoelen of scootmobielen.

Stilstand is achteruitgang

Alle gemeenten werken nu aan het in de Wmo voorgeschreven meerjarig beleidsplan. Hierin geven zij aan hoe zij invulling geven aan hun verantwoordelijkheden op het gebied van maatschappelijke participatie van hun burgers en welke doelen zij op welke wijze willen bereiken. De suggestie van de Wmo is dat gemeenten hiermee een kader hebben voor het voeren van integraal lokaal beleid. Juist de samenhang van ondersteuning, afgestemd op de lokale én individuele situatie, moet een meerwaarde opleveren die hiervoor niet mogelijk was. Voor de oud-Wvg-voorzieningen betekent dit dat deze niet gezien moeten worden als een op zichzelf staande kostenpost. De verstrekking vraagt om een beoordeling in relatie tot andere voorzieningen.

Enerzijds kan een gemeente het beroep op individuele voorzieningen voorkomen door het realiseren van goed toegankelijke publieke voorzieningen (stoepen, gebouwen). Anderzijds draagt de inzet van hulpmiddelen bij aan een ontlasting van vrijwilligers, mantelzorgers en kan het beroep op professionele ondersteuning uitgesteld of verminderd worden. Maar een adequate verstrekking van hulpmiddelen, woningaanpassingen en vervoersvoorzieningen draagt ook bij aan het bevorderen van een leefbaarheid en sociale samenhang. Zeker als deze verstrekking van individuele voorzieningen ingepast wordt in een breder beleid van wonen en ruimtelijke ordening.

Mocht over een jaar blijken dat gemeenten weinig tot geen gebruik hebben gemaakt van deze integrale benadering van

hulpmiddelen, dan is dat een gemiste kans en kan de conclusie niet anders zijn dan dat stilstand achteruitgang is.

Motor voor vernieuwing

Die gemiste kans geldt dan overigens niet alleen voor gemeenten. Hier ligt ook de uitdaging voor de hulpmiddelenbranche. Het pgb en het compensatiebeginsel geven ruimte voor het ontwikkelen van andere producten en diensten. Ze vragen om andere wijzen van distributie. De aanbieders van rolstoelen, scootmobielen, woningaanpassingen en vervoersvoorzieningen kennen de cliënt. Samen met gemeenten kunnen ze deze expertise en ervaring benutten voor het bieden van een passend antwoord op de vragen van de burgers. Een integraal beleid vraagt om 'ketenvorming' en een samenhangend aanbod. Daarmee kan de hulpmiddelenbranche de motor voor vernieuwing zijn.

Wat daarbij nog meespeelt is dat de Wmo niet op zichzelf staat. De wijziging in het zorgstelsel ging de Wmo voor. Het nieuwe kabinet heeft weliswaar in het Regeerakkoord aangegeven vooralsnog geen nieuwe stappen te zetten in het kader van de AWBZ en de Wmo. Maar tegelijkertijd wordt op tal van terreinen aangegeven dat samenhang, ontschotting, kleinschaligheid en maatwerk sleutelbegrippen zijn. Nu was al eerder geconstateerd dat de verstrekking van hulpmiddelen gefragmenteerd is over allerlei regelingen en dat cliënten zich bij veel verschillende instanties moeten melden. Het College voor Zorgverzekeringen heeft daarom eind 2006 nog gepleit voor een grondige herziening van de hulpmiddelenzorg. Een integraal beleid beperkt zich dus niet tot de Wmo. Ook de gebieden van zorgverzekering, AWBZ, onderwijs, werk en inkomen zijn aan de orde.

Laat de Wmo de proeftuin zijn voor een verdere innovatie van de hulpmiddelen om te komen tot maatwerk en samenhang voor de cliënt. Laat financiers die mogelijkheid bieden. En laat de hulpmiddelenbranche inventief zijn! ■



Peter van den Broek is partner van de WMO Adviesgroep (www.wmoadviesgroep.nl). Hij was betrokken bij de invoering van de Wmo als adviseur voor de hulpmiddelenbranche en projectleider in de Gemeente Leiden.